

Παραθετικά Επιθέτων

Συγκριτικός: -ώτερος, ωτέρα, ώτερον
Υπερθετικός: -άτατος, ατάτη, άτατον

1. Όταν πριν την κατάληξη -ος του αρσενικού του επιθέτου υπάρχει

βραχύ φωνήεν (ε,ο)

π.χ. νέ-ος, νέ-α, νέ-ον

νε-ώτερος, νε-ωτέρα, νεώτερον

νε-άτατος, νε-ατάτη, νε-άτατον

σο-φός, σο-φή, σο-φόν

σο-φώτερος, σο-φωτέρα, σοφώτερον

*Εξαιρούνται τα: **κενός, ξένος, στεγνός**, που σχηματίζουν τα παραθετικά τους σε **-ότερος, --άτατος**

Π.χ. στενός, στενή, στενόν

Στενότερος, στενοτέρα, στενότερον

2. Όταν πριν από την κατάληξη -ος του αρσενικού του επιθέτου υπάρχει **δίχρονο φωνήεν (α,ι,υ)** το οποίο κατά κανόνα θεωρείται **βραχύ**

Π.χ. δυνα-τός, δυνα-τη, δυνα-τον

Δυνατώτερος, δυνατωτέρα, δυνατώτερον

Δυνατώτατος, δυνατωτάτη, δυνατώτατον

Συγκριτικός: -ότερος,-οτέρα, -ότερον
Υπερθετικός: -άτατος, -οτάτη, -άτατον

1. Όταν πριν από την κατάληξη -ος του αρσενικού του επιθέτου υπάρχει **μακρό φωνήεν (η,ω)** ή **δίφθογγος (αι, ει, οι,...)**

Π.χ. ξη-ρός, ξη-ρά, ξη-ρόν

Ξη-ρότερος, ξη-ροτέρα, ξη-ρότερον

Ξη-ρότατος, ξη-ροτάτη, ξη-ρότατον

Δίκαι-ος, δικαί-α, δίκαι-ον

Δικαι-ότερος, δικαι-οτέρα, δικαι-ότερον

Δικαι-άτατος, δικαι-οτάτη, δικαι-άτατον

2. Όταν πριν από την κατάληξη -ος του αρσενικού του επιθέτου υπάρχει θέσει **μακρό φωνήεν**, δηλ. **βραχύ φωνήεν** που το ακολουθούν 2 ή 3 σύμφωνα ή 1 διπλό (ξ,ψ,ζ)

Π.χ. θερμ-ός, θερμ-ή, θερμ-όν

Θερμ-ότερος, θερμ-οτέρα, θερμ-ότερον

Θερμ-άτατος, θερμ-οτάτη, θερμ-άτατον

ένδοξ-ος, ένδ-οξος, ένδοξον

ένδοξ-ότερος, ένδοξ-οτέρα, ένδοξ-ότερον

ένδοξ-άτατος, ένδοξ-οτάτη, ένδοξ-άτατον

3. Τα παρακάτω επίθετα:

Ισχυρός, λιτός, τρανός, ανιαρός, πραος, κενός, στενός

Π.χ. τραν-ός, τραν-ή, τραν-όν

Τραν-ότερος, τραν-οτέρα, τραν-ότερον

Τραν-άτατος, τραν-οτάτη, τραν-άτατον

4. Όταν το επίθετο έχει ως β' συνθετικό μια από τις λέξεις: λύπη, νίκη, θυμός, χυμός, κυρος, κίνδυνος, ψυχή, τιμή

Π.χ. έπι-κίνδυνος, -ος, -ον

έπικινδυν-ότερος, -οτέρα, -ότερον

έπικινδυν-άτατος, -οτάτη, -άτατον

	έντιμος, -ος, -ον έντιμ-ότερος, -οτέρα, -ότερον έντιμ-ότατος, -οτάτη, -ότατον
--	---

Παραθετικά επιρρημάτων

Πολλά επιρρήματα (βλ. § 362) της αρχαίας επιδέχονται σύγκριση και γι' αυτό σχηματίζουν παραθετικά (όπως και στη νέα: ωραία – ωραιότερα ή πιο ωραία – ωραιότατα ή πάρα πολύ ωραία).

Σχηματίζουν έτσι παραθετικά στην αρχαία ελληνική:

1) Επιρρήματα σε -ως που παράγονται από επίθετα. Τα επιρρήματα αυτά στον συγκριτικό έχουν τύπο όμοιο με την ενική αιτιατ. του ουδετ. του συγκριτικού επιθέτου και στον υπερθετικό έχουν τύπο όμοιο με την πληθυντική αιτιατ. του ουδετέρου του υπερθετικού επιθέτου:

(δίκαιος)	δικαίως	δικαιότερον	δικαιότατα
(σοφός)	σοφῶς	σοφώτερον	σοφώτατα
(ἀληθής)	ἀληθῶς	ἀληθέστερον	ἀληθέστατα
(σώφρων)	σωφρόνως	σωφρονέστερον	σωφρονέστατα
(ἡδύς)	ἡδέως	ἡδιον	ἡδιστα
(καλός)	καλῶς	κάλλιον	κάλλιστα κ.ά.

Ορισμένα επιρρήματα που προέρχονται από επίθετα σχηματίζουν το θετικό βαθμό με διαφορετικό τρόπο.

ΕΠΙΘΕΤΟ	ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
ἀγαθός	εὖ	ἄμεινον, βέλπιον, κρείττον	ἄριστα, βέλπιστα, κρόπιστα
ὀλίγος	ὀλίγον	μείον, ἔλαττον, ἥττον	ὀλίγιστα, ἐλάχιστα, ἥκιστα
πολύς	πολύ	πλέον	πλείστα
	μάλα (=πολύ)	μᾶλλον	μάλιστα

Ανώμαλα Παραθετικά Επιθέτων

Ορισμένα επίθετα σχηματίζουν το συγκριτικό βαθμό με τις καταλήξεις
 -ίων (αρσενικό, θηλυκό), -ιον (ουδέτερο)
 και τον υπερθετικό με τις καταλήξεις -ιστος, -ίστη, -ιστον.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
αἰσχροός	ὄ, ἢ αἰσχίων, τὸ αἰσχιον	αἰσχιστος, -η, -ον
ἐχθρός	ὄ, ἢ ἐχθίων, τὸ ἐχθιον	ἐχθιστος, -η, -ον
ἡδύς	ὄ, ἢ ἡδίων, τὸ ἡδιον	ἡδιστος, -η, -ον
καλός	ὄ, ἢ καλλίων, τὸ κάλλιον	κάλλιστος, -η, -ον
μέγας	ὄ, ἢ μείζων, τὸ μεῖζον	μέγιστος, -η, -ον
ῥάδιος	ὄ, ἢ ῥάων, τὸ ῥᾶον	ῥᾶστος, -η, -ον
ταχύς	ὄ, ἢ θάττων, τὸ θάττων	τάχιστος, -η, -ον
ἀγαθός	ὄ, ἢ ἀμείνων, τὸ ἄμεινον ὄ, ἢ βελτίων, τὸ βέλτιον ὄ, ἢ κρείττων, τὸ κρείττων ὄ, ἢ λῶων, τὸ λῶον	ἄριστος, -η, -ον βέλτιστος, -η, -ον κράτιστος, -η, -ον λῶστος, -η, -ον
κακός	ὄ, ἢ κακίων, τὸ κάκιον ὄ, ἢ χείρων, τὸ χεῖρον	κάκιστος, -η, -ον χείριστος, -η, -ον
μακρός	μακρότερος, -α, -ον ὄ, ἢ μᾶσσων, τὸ μᾶσσον	μακρότατος, -η, -ον μήκιστος, -η, -ον
μικρός	μικρότερος, -α, -ον ὄ, ἢ ἐλάττων, τὸ ἔλαττων ὄ, ἢ ἥττων, τὸ ἥττων	μικρότατος, -η, -ον ἐλάχιστος, -η, -ον ἥκιστα (επιρρημα)
ὀλίγος	ὄ, ἢ μείων, τὸ μείων	ὀλίγιστος, -η, -ον
πολύς	ὄ, ἢ πλείων, τὸ πλέον	πλείστος, -η, -ον

Παρατηρήστε την κλίση των συγκριτικών των πιο πάνω επιθέτων.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				
Ον.	ὄ, ἢ	βελτίων	τὸ	βέλτιον
Γεν.	τοῦ, τῆς	βελτίονος	τοῦ	βελτίονος
Δοτ.	τῶ, τῆ	βελτίονι	τῶ	βελτίονι
Αιτ.	τὸν, τὴν	βελτίονα ἢ βελτίω	τὸ	βέλτιον
Κλ.	ῶ	βέλτιον	ῶ	βέλτιον
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				
Ον.	οἱ, αἱ	βελτίονες ἢ βελτίους	τὰ	βελτίονα ἢ βελτίω
Γεν.	τῶν	βελτιόνων	τῶν	βελτιόνων
Δοτ.	τοῖς, ταῖς	βελτίοσι	τοῖς	βελτίοσι
Αιτ.	τούς, τὰς	βελτίονας ἢ βελτίους	τὰ	βελτίονα ἢ βελτίω
Κλ.	ῶ	βελτίονες ἢ βελτίους	ῶ	βελτίονα ἢ βελτίω

Ο β' όρος σύγκρισης

Ορισμός:

Όροι της σύγκρισης ονομάζονται δυο ουσιαστικά (που φανερώνουν πρόσωπα, ζώα, πράγματα, καταστάσεις, ιδιότητες) ή άλλα μέρη του λόγου, όταν συγκρίνονται μεταξύ τους.

A. Ο πρώτος (α') όρος σύγκρισης δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα, από το οποίο «ξεκινάμε», όταν κάνουμε σύγκριση.

B. Ο δεύτερος (β') όρος σύγκρισης δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα, με το οποίο γίνεται η σύγκριση.

Κϋρος	ἦν	νεώτερος	Ἄρταρξέρξου
↓			
α' ορ. σύγκρισης		συγκριτική λέξη	β' ορ. σύγκρισης

Παρατήρηση:

Για να έχουμε α' και β' όρο σύγκρισης πρέπει οπωσδήποτε στην πρόταση να υπάρχει επίθετο ή επίρρημα συγκριτικού βαθμού, ή άλλες λέξεις με συγκριτική σημασία.

Ο β' όρος σύγκρισης εκφέρεται με τους εξής τρόπους:

B.1. Όταν είναι ουσιαστικό ή άλλη λέξη που χρησιμοποιείται αντί ουσιαστικού:

α. Με απλή γενική (συγκριτική)

π.χ. Τό ἡδὺν ἕτερον τοῦ ἀγαθοῦ ἐστίν.

β. Με το «ἦ» + ομοιόπτωτα προς τον α' όρο

π.χ. Ἡ σιγή ἐστίν αἰρετωτέρα ἢ λόγος.

B.2. Όταν δεν είναι ουσιαστικό, αλλά κάποια άλλη λέξη ή φράση, με:

α. «ἦ» + ομοιότροπα προς τον α' όρο

π.χ. Παίζων οὐδὲν ἦττον ἢ σπουδάζων ἐλυσιτέλει τοῖς συνδιατρίβουσι.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσεις τις προτάσεις με τους κατάλληλους τύπους και να μεταφράσεις:

α) Περσέπολις, μητρόπολις οὔσα τῶν Περσῶν, ... τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον πόλεων ἦν. (εὐδαιμῶν, υπερθ.)

β) Εἰρήνη ἀνθρώποις ..... ἐστίν. (προσφιλής, υπερθ.)

γ) Ἡ ἀρετὴ ἔλεγεν· ὕπνος τοῖς ἐμοῖς φίλοις πάρεστιν ..... ἢ τοῖς ἀμόχθοις. (ἡδύς, συγκρ.)

δ) Ἐπειδὴ ἡ βοή ..... τε ἐγίγνετο, Ξενοῶν ἀναλαβὰν τοὺς ἰππέας παρεβοήθει. (πολύς, συγκρ.)

ε) Ἡ τοῦ Μενελάου ἀρχὴ ..... ἦν τῆς τοῦ Ἀγαμέμνονος, ... δὲ τῆς τοῦ Ὀδυσσεῶς (μικρὸς συγκρ., μέγας συγκρ.)

στ) Οἱ ἀθληταὶ ὅταν τῶν ἀνταγωνιστῶν γένωνται ..... , τοῦτ' αὐτοὺς εὐφραίνει. (ἀγαθός συγκρ.)

2. Να γράψεις τους αντίστοιχους τύπους και στους άλλους βαθμούς.

ΘΕΤΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ
	μείζω συμφορὰν	
	πλείω κτήματα	
	πλείονες στρατιῶται	
		ἥδιστα ἔργα
		ἄριστοι ἄνδρες
		κακίστη τύχη
αἴσχροι πράξεις		
ταχεῖς ἵπποι		

3. Να σχηματίσεις επιρρήματα και στους τρεις βαθμούς από τα παρακάτω επίθετα:

- εὐσεβῆς
- ὄσιος
- ἀληθῆς
- εὐγενῆς
- σαφῆς
- καλός
- ὠφέλιμος
- σώφρων
- ἀγαθός
- ῥάδιος
- ταχύς

4. Στα παρακάτω παραδείγματα η σύγκριση γίνεται με έναν από τους δύο τρόπους. Να δώσετε τη σύγκριση και με τον άλλο τρόπο.

- Οὗτος ἐστι σοφώτερος ἐμοῦ
- Κροῖσος ἦν πλουσιώτερος ἢ ὁ Κῦρος
- Οἱ ἀθληταὶ γίνονται κρείττονες τῶν ιδιωτῶν
- Οἱ τύραννοι ἔχουσι κτήματα πλείω ἢ οἱ ιδιωταί
- Ὀφθαλμοὶ πιστότεροι μάρτυρες τῶν ὠτων εἰσὶ

